

פרשת נצבים-וילך תשע"ז
דברי משה

רמב"ן הקדמה לספר דברים

...ועוד יוסיף בספר הזה כמה מצות שלא נזכרו כלל כגון היבום ודין המוציא שם רע והגרושין באשה ועדים זוממין וזולתן וכבר נאמרו לו כולן בסיני או באוהל מועד בשני הראשוני קודם המרגלי כי בערבות מואב לא נתחדשו לו אלא דברי הברית כאשר נתפרש בו ועיי"כ לא נאמר בספר הזה וידבר ה' אל משה לאמר צו את בני ישראל או דבר אל בני ישראל ואמרת אליה מצוה פלונית אבל לא נכתבו המצות בספרי הראשוני שידבר עם יוצאי מצרים כי אולי לא נהגו באותן המצות רק בארץ אף על פי שהן חובת הגוף כאשר בא בענין הנסכים או מפני שאינן תדירות לא הזכיר רק בבנים נוחלי הארץ.

דברים פרק ט

(ט) אתם נצבים היום כלכם לפני יקוק אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל: (י) טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניף מחטב עציף עד שאב מימיף: (יא) לעברף בברית יקוק אלהיף ובאלתו אשר יקוק אלהיף פרת עמף היום: (יב) למען הקים אתף היום לו לעם והוא יהיה לף לאלהים פאשר דבר לף וכאשר נשבע לאבתיף לאברהם ליצחק וליעקב: (יג) ולא אתכם לבדכם אנכי פרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת: (יד) כי את אשר ישנו פה עמנו עמך היום לפני יקוק אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: ...

(כא) ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם והנכרי אשר בא מארץ רחוקה וראו את מכות הארץ ההוא ואת תחלואיה אשר חלה יקוק בה:

(כד) ואמרו על אשר עזבו את ברית יקוק אלהי אבתם אשר פרת עמם בהוציאו אתם מארץ מצרים: (כה) וילכו ויעבדו אלהים אחרים וישתחוו להם אלהים אשר לא ידעום ולא חלק להם: (כו) ויחר אף יקוק בארץ ההוא להביא עליה את כל הקללה הפתובה בספר הזה: (כז) ויתשם יקוק מעל אדמתם באף ובהמה ובהקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת פיום הזה: (כח) הנסתרות ליקוק אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת:

דברים פרק ל

(א) והיה כי יבאו עליף כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחף יקוק אלהיף שמה: (ב) ושבת עד יקוק אלהיף ושמעת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך: (ג) ושב יקוק אלהיף את שבותך ורחמך ושב וקבץ מכל העמים אשר הפיצף יקוק אלהיף שמה:

דברים פרק לא

(א) וילף משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל: (ב) ויאמר אלהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא ויקוק אמר אלי לא תעבר את הירדן הזה: ... (כט) כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני יקוק להקעיסו במעשה ידיכם:

רש"י

(ט) אתם נצבים - מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית: ראשיכם שבטיכם - ראשיכם לשבטיכם: זקניכם ושטריכם - החשוב חשוב קודם ואחר כך כל איש ישראל: (י) מחטב עציף - מלמד שבאו כנענים להתגייר בימי משה, כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע. וזהו האמור בגבעונים (יהושע ט, ד) ויעשו גם המה בערמה, ונתנם משה חוטבי עצים ושואבי מים: (יא) לעברך - להיותך עובר בברית. ולא יתכן לפרשו כמו להעבירך, אלא כמו (לעיל ד, יד) לעשותכם אותם: לעברך בברית - דרך העברה, כך היו כורתים ברית, עושין מחיצה מכאן ומחיצה מכאן ועוברים בינתיים, כמו שנאמר (ירמיה לד, יח) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו: (יד) ואת אשר איננו פה - ואף עם דורות העתידים להיות: (כה) לא ידעום - לא ידעו בהם גבורת אלהות: ולא חלק להם - לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם ולא אוטיבא להון, לא הטיבו להם שום טובה, ולשון לא חלק אותו אלוה שבחרו להם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק: (כז) ויתשם ה' - כתרגומו וטלטלינון, וכן (ירמיה יב יד) הנני נותשם מעל אדמתם: (כח) הנסתרות לה' אלהינו - ואם תאמרו מה בידנו לעשות, אתה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר (פסוק יז) פן יש בכס איש וגוי, ואחר כך (פסוק כא) וראו את מכות הארץ ההיא, והלא אין אדם יודע טמונותיו של חבירו, אין אני מעניש אתכם על הנסתרות, שהן לה' אלהינו והוא יפרע מאותו יחיד, אבל הנגלות, לנו ולבנינו לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה דין בהם יענשו את הרבים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש, שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הירדן משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה:

רש"י

(ג) ושב ה' אלהיך את שבותך - היה לו לכתוב והשיב את שבותך, רבותינו למדו מכאן שהשכינה כביכול שרויה עם ישראל בצרת גלותם, וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו, שהוא ישוב עמהם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גליות ובקושי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אוחז בידיו ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר (ישעיה כז, יב) ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל, ואף בגליות שאר האומות מצינו כן (ירמיהו מח מז) ושבתי שבות מואב:

רש"י

(א) וילך משה - וגוי: (ב) אנכי היום - היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי וביום זה אמות: לא אוכל עוד לצאת ולבא - יכול שתשש כחו, תלמוד לומר (דברים לד, ז) לא כהתה עינו ולא נס לחה. אלא מהו לא אוכל, איני רשאי שנטלה ממני הרשות ונתנה ליהושע. דבר אחר, לצאת ולבא בדברי תורה, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה: וה' אמר אלי - זהו פירוש לא אוכל עוד לצאת ולבא, לפי שה' אמר אלי: (כט) אחרי מותי כי השחת תשחתון - והרי כל ימי יהושע לא השחיתו, שנאמר (יהושע כד, לא) ויעבדו בני ישראל את ה' כל ימי יהושע, מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי נראה למשה כאלו הוא חי: